

SPRÁVY ČSKP

Členský obehník Československého zväzu kresťanských
pracujúcich Švajčiarska
1978 - Október - č. 10.

28.ŘÍJEN LETOS PO ŠEDESÁTÉ.

Historie se neopakuje -ale možno se prý z ní o leccěms poučit. Zdá se, že v první řadě o tom, jak kulatě se s ní dá zacházet. I s historií naší milé vlasti, které je tedy letos šedesát, což s hlediska věčnosti neznamená vlastně téměř nic. Prožila si však za tu krátkou dobu možná víc než jiná za pětkrát tolik. Proto i těch zkušeností, z nichž by se dalo vzít poučení, by mělo být dost. Jenomže -kam si pro ně jít? Ke kterému z oné řady "kovářů" - i když třeba jen těch exilových - kteří kuji své úsudky jakoby v definitivní formě, ale každý jen z určitého hlediska?

My, kteří se 28. října každoročně shromažďujeme k oslavě a vzpomínání, hodnotíme krátkou historii své vlasti převážně pozitivně a s láskou. Vyzdvihujeme úspěchy a omlouváme neúspěchy. Jsou však i jiná výročí, kolem nichž se shromažďují zase jiní. A tak vyslovujeme sice na jedné straně obdiv za to, jak pokroková sociální ustanovení dokázala naše vlast již v prvních letech své existence uskutečnit, leckdy první v Evropě - ale na druhé straně slyšíme o bezradnosti v období velké hospodářské krise, kterou na sebe nechala, zvláště v pohraničí, dopalnout prý zbytečně těžce. Na jedné straně o ní mluvíme jako o ostrovu demokracie - na druhé slyšíme o tom, jak se nedokázala za dvacet let / z oněch šedesátí / vypořádat s problémem česko-slovenským a s problémem národnostních menšin, zejména menšiny německé a maďarské. Na jedné straně ji obdivujeme, jak odhodlaně a s přínosem přemnoha obětí se v r. 1918 ujala budování svého vlastního osudu, když se byly rozpadly všechny možnosti poctivé podunajské federace - na druhé straně nasloucháme výčitkám, jakoby právě naši otcové a dědové ~~ona~~ rozpad byli zavinili a tím způsobili snad i druhou světovou válku. Na jedné straně jsme pyšní na to, jak titíž otcové a dědové, ale především pra- a prapradědové dokázali v minulém století vzdorovat centralizačnímu a germanizačnímu tlaku Vídně a vytvořit docela slušnou vlastní kulturní oblast - na druhé straně slyšíme o pěstování protiněmeckého nacionalistického záští- atd. atd..

S historickou pravdou byla a je vždycky potíž. Již s pravdivostí popisu faktů, neřku-li s úsudky o nich. Bylo by divné, kdyby na obou stranách té pravdy nebyl vždycky aspoň kus. Ale odkud pak vzít ono poučení? Poučení - k čemu? Co přece k tomu, co máme dělat dnes my - nás stotisíc politických exulantů z Československa v r. 1978! ? Snad právě z tohoto všeho dohromady. Z co nejpoctivější a nejotevřenější analýzy všech minulých nejenom "pro" ale i "proti", anebo nejenom "proti" ale i "pro". A pak ze stejné poctivé, otevřené a křesťanské lásky k vlasti, která je vždy současně láskou - nikdy nenávistí - ke každému bližnímu, ať je jakékoli barvy, řeči, přesvědčení - ke všem jeho hodnotám.

Přečtěte si oznámení na straně šesté!

Z P R Á V Y Z Č S K P

- oo' PETICE 78 s mnoha tisíci podpisy byla úředně ověřena a dne 21.srpna odevzdána v New Yorku Spojeným národům, ve Washingtonu prezidentu Carterovi, státnímu departementu USA, a předsedovi t.zv. Watchdog Committee v Kongresu. Také ji dostaly vlády zemí podepsavších dohodu v Helsinkách, Evropská Rada, Atlantická Aliance a ovšem i prezident ČSSR Dr. Husák. Ve Washingtonu ji doručila delegace ČSNRA v čele s paní A. Faltusovou. Generálnímu tajemníkovi OSN Kurt Waldheimovi a vyslanci Mavrommatisovi, předsedovi výboru OSN pro lidská práva, ji odevzdal Dr. Ján Papánek s delegací, jež jímž členy byli Ota Rambousek, Miloš Kunta a paní Betka Papánková.
- oo ČTYŘICÁTÉ VÝROČÍ PODEPSÁNÍ MÜNCHOVSKÉ DOHODY/30. září/po-
skytlo oficiálnímu československému a sovětskému tisku pří-
ležitost historicky zdůvodnit a podepřít bezvýhradný příklon
ČSSR k SSSR. Opět se v Praze i v Moskvě psalo o tom, jak byl
SSSR v r.1938 odhodlán pomoci- v krajním případě i bez ohle-
du na Francii- a jak o tom prezident Beneš věděl. Jenomže on
prý se bál revolučního hnutí lidu, a proto se nakonec vy-
mluvil na tlak ze strany západních mocností a českosloven-
skou věc raději vzdal. Z tohoto výkladu historických událostí
před čtyřiceti lety vyvozuje pak českosl. tisk i další úsud-
ky- o správnosti čes. politiky po válce, o důležitosti a pro-
spěšnosti uchopení mocí komunisty v r.1948, a o záchraně, kte-
rou znamenalo poskytnutí "pomoci" vojsky varšavského paktu
v r.1968. K situaci kolem Mnichovské dohody připomíná ovšem
např. curyšský NZZ velmi informovaně, že o ochotě SSSR pomoci
za "jakýchkoliv okolností" není žádných dokladů- jen ústní vý-
povědi "některých" tehdejších československých diplomatů.
- oo DĚKUJEME PETRU LOTAROVY za první říjnový úterek, za krásný
večer četby z jeho románu "Eine Krähe war mit mir"- byla se
mnou vrána. Jejím vedlem, i skutečná milost otvírat dveře
až k podstatě věci byla s tímto česko-švýcarským básníkem
po celých už čtyřicet let jeho exilu, za kteroužto dobu ne-
ztratili ani špetku lásky, ke své rodné zemi a ke své rodné
Praze. Večer uspořádalo Literaturpodium der Stadt Zürich.
- oo POLŠTÍ SEDLÁCI jsou nespokojeni se svým novým obligatorním
penzijním pojištěním a odmítají platit pojistné premie. V
některých oblastech se ustavily "Selské obranné výbory" a
hrozí se "mléčnou stávkou". Vláda se polekala natolik, že slí-
bila novou osnovu penzijního pojištění znova přezkoumat a
"bude-li nutno" i přepracovat.
- oo DVA STUDENTI Z NDR protestovali 21.srpna na Václavském nám.
v Praze proti odsazení ČSSR. Byli tam zatčeni a předáni vý-
chodoněmeckým orgánům. Jejich jména: Zacharias a Singer. Je
to první případ svého druhu.
- oo JE MOŽNÉ ABY V PŘÍŠTÍCH PĚTI LETECH klesla cena jednoho USA
dolaru téměř na jeden švýcarský frank? Prof. Dr. Emil Küng ze
St. Gallen píše v SNZ ze 7. září- že ano! Tím také nevylučuje
zhodnocení franku na 240% proti roku 1971 v téže době.
- oo ŠVÝCARSKO PATŘÍ MEZI NEJVÍCE ZKARTELISOVANÉ ZE Ě. Přináší to
nevýhody, pokud jde o omezení volné hospodářské soutěže- ale i
určité výhody, poněvadž to např. brání opanování trhu jediným
podnikem. Negativní vliv na svobodnou soutěž, která je beze spo-
ru hybnou pákou všeho rozvoje, však prý převažuje. Prof. Dr. Hugo
Alleman se proto dožaduje dokonce určité státní ochrany vol-
né soutěže.

Ú V A H Y - D O K U M E N T Y

Z RADY EVROPY- ČSSR POD SOVĚTSKOU OKUPACÍ. /E.Řehák/
Ostré odsouzení komunistického režimu. Parlamentní shromáždění Rady Evropy vyhlásuje plnou solidaritu s chartisty 77. Vpád Rudé armády do ČSSR je jednou z největších evropských tragédií. Ani komunisté nehlasovali proti resoluci.

Druhá část XXX. zasedání Parlamentního shromáždění Rady Evropy se konala ve dnech 27. září do 5. října ve Strasburku. Hned počátek zasedání stál ve znamení Československa. Jménem Komise pro evropské nezastoupené ženě/jediná toho druhu v mezinárodně-parlamentních shromážděních/ přednesl referát o "Situaci v Československu" britský labouristický poslanec Phillip Whitehead /lok.4210/. Jeho referát schválila Komise předem jednomyslně. Text obsahuje v angličtině 31 a ve francouzštině 38 stránek. Referát je rozdělen do pěti kapitol /Invas, Čistky 1970, Reakce západních mocností a evrokomunistů, Československá opozice a lidská práva/. Ve zprávě je také obsažen seznam citovaných pramenů, včetně knih vylaných v exilu, cizího tisku a rozhlasu, i čs. komunistických novin. Dále referát obsahuje úplný text manifestu "Charta 77", který Rada Evropy vydává už podruhé, a otresné vyličení nejmenovaného člena pražského politbyra o "Noci, ve které zemřela v Praze svoboda". Stát pod sovětskou normalisací.

Obsažnější výběr z referátu a debaty by^{si} vyžádal celou serii článků. edy jen velmi stručně. Nejdříve o referátu. Ještě deset let po okupaci je nutno trapně konstatovat, že Československo je i nadále věznem vojenských sil Kremlu. Program "Pražského jara" získal souhlas obrovské většiny lidu v ČSSR. V Moskvě čsl. vládní činitelé slíbili respektovat závazky vůči SSSR. Mysleli to úpřímně v domění, že Kreml je pochopí. V určitém smyslu byli prvními "evrokomunisty". Byli by se mohli stát mostem mezi dvěma systémy, které rozdělují Evropu. To však Kreml nechtěl a jeho armáda vpadla a obsadila ČSSR. Protesty západních mocností a západních KS zůstaly omezeny jen na pouhá slova. Sověti se zmýlili, když se domnívali, že v zemi hned najdou vhodného "Quislinga". Trvalo to skoro rok, než se jim podařilo vystřídat Dubčekovu vládu. Dožnes se jim však nepodařilo překlenout hlubokou propast, která je dělí od čsl. lidu. Půl milionu osob se stalo obětmi čistek. Husák může říkat, že bez něho by situace byla ještě horší. Tisíce sovětských vojáků však stále zůstává v zemi i po desíti letech. Některé výhody dosažené v oblasti sociální nemohou nahradit ztrátu svobody a soustavné, kruté porušování lidských práv. Podpisovatelé Charty 77 postupují v přímé tradici těch, kteří v průběhu dějin bojovali za svobodu Československa. Tisíce pracujících odmítlo podepsat "antichartu". Československo je zemí staré, demokratické tradice a zápas o lidská práva tam bude pokračovat.

Nový protest proti represáliím v ČSSR.
O situaci v ČSSR, od invase Rudé armády a sovětské "normalisace", bylo v plénu Parlamentního shromáždění Rady Evropy předloženo už pět referátů a odhlasováno pět resolucí /1968, 2x 1969, 1971, a 1972/. V resoluci jednomyslně odhlasované 15.5.1972/č.520/ byl režim v Praze odsouzen, že pokračuje ve zbavování obyvatelstva lidských a občanských práv. Členové Parlamentního shromáždění byli vyzváni, aby rozšiřovali zprávy o politickém pronásledování v ČSSR a aby mobilisovali veřejné a parlamentní mínění ve prospěch čsl. lidu. Koncem ledna 1977, z iniciativy vedoucího delegace Shromáždění evropských podmaněných národů

/ACEN/. značný počet parlamentních členů Rady Evropy ze všech demokratických stran, podepsal. na zasedání ve Strastburku zvláštní prohlášení proti pronásledování obhájců lidských práv v evropských komunistických režimech a zejména pak proti pronásledování podpisovatelů Charty 77. Dvě další resoluce proti pronásledování občanů hájících lidská práva v komunistických režimech střední a východní Evropy byly Parlamentním shromážděním jednomyslně odhlasovány v dubnu 1977 a v dubnu 1978 po přednesených referátech o "Praktickém provádění obsahu Závěrečného spisu" z Helsink.

V nové letošní resoluci vyplývající z referátu o ČSSR se mimo jiné říká: Shromáždění lituje, že v průběhu desíti let, která následovala invazi pěti spojenců Varšavského paktu, nedošlo k nijaké opravdové normalizaci a že více než 70.000 sovětských vojáků zůstává ještě na půdě ČSSR v porušení dvoustranné dohody. Vyjadřuje svoji plnou solidaritu s myšlenkami hnutí Charta 77, jejíž členové za cenu velkých osobních risik, neustávají osvědčovat tradiční přílnutí československého lidu k určitým základním lidským právům a k určitým základním svobodám, k jejichž obhajobě se také přidává Rada Evropy. Připojuje svoje protesty k těm, které byly už vzneseny z četných evropských míst, proti pokračujícím represáliím, které českosl. úřady provádí vůči těm, kteří se účastnili "pražského jara" a nedávno i proti podpisovatelům Charty 77, která poukazuje na porušování závazků přijatých ratifikacími paktů Spojených národů o lidských právech a podpisem Závěrečného spisu v Helsinkách.

V zemi podmaněné "Panzerkomunismem".

Velmi živou debatu v plénu řídil místopředseda Shromáždění britský labourista Tom Urwin. Vzhledem k velkému počtu přihlášených řečníků upozornil na to, že je nutné omezit řečnickou lhůtu pro mluvčí politických společných klubů na deset minut a pro ostatní jen na dvě minuty. V důsledku toho se někteří delegáti vzdali slova. I tak však vše co už bylo řečeno, dostatečně vykreslilo tragedii Československa, vzdor tomu, že ještě jeden portugalský a jeden francouzský komunista se snažili, ale bez úspěchu, svést debatu jinam, poukazováním na situaci v Argentíně, Nicaragui, Mozambiku, Zambii a Persii. /Rádi při tom zapoměli na Vietnam, Kambodžu, Afganistan a Libanon/. Všichni ostatní delegáti vyslovili plný souhlas s obsahem referátů a blahopřáli referentovi k objektivnímu vyličení situace v ČSSR. Hned první řečník, dánský soc. dem. Leese Rudte poukázal na to, že přítomnost 70 - 100.000 sovětských vojáků v ČSSR neumožňuje zlepšení vztahů mezi východní a západní Evropou. Ke konci svého projevu zdůraznil, že "celá dánská delegace souhlasí s myšlenkami Charty 77" a dodal: "Je svrchovaný čas, aby lidská práva byla v Československu znovu respektována". Na výtku portugalského komunisty, že z referátu číší obnovení "studené války", odpověděl brit. konserv. Anthony Kershaw, že to je právě SSSR, který vojenským zákrokem v ČSSR se pustil do války "teplé". Imperialistická politika Kremlu je stále zřejmější. Současná vláda v ČSSR odpírá obyvatelstvu základní lidská práva vzdor svému podpisu na Závěrečném spisu z Helsink. Na to poukazovalo mnoho jiných delegátů. Něm. soc. dem. Manfred Gessner zdůvodnil, proč nelze mluvit o vměšování se do vnitřních poměrů, když se jedná o lidská práva potlačovaná v komunistických režimech. Ostatně, dodal, chartisté se jen dovolávají ustanovení z existující ústavy. Vláda v ČSSR porušuje vlastní zákony. "Jsem pevně přesvědčen, že jednoho dne lidé v Československu budou opět svobodní. Musíme si však být jasně vědomi toho, že tato svoboda jim nebude darována". Munoz Peitras ze španělské Unie demokrat. středu zdůraznil, že posláním Rady Evropy je hájit práva osob i práva národů na svobodu. Je nutno se přičinit o to, aby její hlas byl slyšen v Česko-

slovensku i ve všech zemích světa. Norský socialista Odd Lien poukázal na to, že sedmdesátá léta v ČSSR jsou charakterisována cynickou a surovou mocí, ale taky Chartou 77. Jeho norský křest. soc. kolega Jakob Aano odmítl úskočné zdůvodňování, které by mělo ospravedlnit sovětskou invazi. Brežněv jako Hitler.

Nejostřejší projev proti sovětskému vpádu pronesl kř. dem. býv. vícekancléř NSR Erich Mende: "Historici musí být ohromeni paralelou vpádu Hitlerových divisí do Československa v březnu 1938 s divisí Brežněvových v srpnu 1968"! Na adresu komunistů řekl, že jejich řečnické manévry jsou liché. Nejedná se dnes o situaci v jiných světadílech, nýbrž o lidská práva starého, kulturního národa v Evropě. "Praha je už přes tisíc let jednou z evropských kulturních metropolí. Tomuto vysokému domu nemůže být lhostejné co se děje v Praze a v Československu, totiž návrat ke stalinismu... Referent Komise správně navrhuje, aby se Shromáždění vyslovilo proti útlaku, odkudkoli už přichází - včera od "Hitlera, dnes v Praze od Brežněva."

V odpovědích na projevy řekl autor referátu Whitehead, že se nejedná o obnovení "studené války". Rada Evropy by však ztratila svůj "raison d'être", kdyby se vzdala práva na posuzování situace jako je ta, která nyní vládne v ČSSR. Nový předseda Komise pro evropské nezastoupené země Paul Channon /brit. kons./ požádal přítomné, aby referát a resoluci přijali obrovskou většinou, protože "vstup světských vojsk do Prahy před desíti lety byl jednou z největších tragedií současných evropských dějin!". Při hlasování nikdo se nevyslovil proti, jen dva francouzští komunisté, jeden italský a jeden portugalský, a jeden fran. levicový socialista se vzdali hlasování.

Zasedání Parlamentního shromáždění Rady Evropy se účastnila také čtyřčlenná delegace pozorovatelů ze Shromáždění evropských podmaněných národů /ACEN/: vedoucí evropské kanceláře Edmund Řehák, předseda Čs. sdruž. křest. pracujících ve Švýcarsku Ladislav Husák, předseda Bulharského osvobozovacího hnutí Zdenko Barev z Paříže a zahraničně-politický referent Evropského kongresu svobodných Maďarů Gedeon Fay z Mnichova. Členové delegace měli řadu rozhovorů, a to s referentem o situaci v ČSSR Ph. Whiteheadem, s býv. předs. Komise pro nezastoupené národy W. Hoferem, který je nyní gener. referentem Politické komise a na zasedání přednesl velmi obsažnou zprávu o situaci v Africe, s býv. více-kanceléřem E. Mendem a s několika dalšími delegáty a novináři. Vedoucí delegace ACENu odevzdal v sekretariátě Kulturní komise podnětný návrh dopisujícího člena evropské kanceláře v Paříži, univers. prof. Stanislava Velinského z Oxfordu, na organizaci "evropských seminářů" pro západoevropské učitele obecných škol.

+ + + + +

MASARYK A SLOVENSKO.

Záver prejavu, ktorý dal Vavro Ryšavý 5. marca 1978 v New Yorku.

Úporové hnutie vyvrcholilo v Slovenskom národnom povstaní za ČSR, čím dokázalo, že Masarykové ideály a pravda sú národným dedičstvom. Tým, že Slováci šli do nerovného boja s Nemcami dokázali, že se nestotožňujú s tým čo sa stalo v r. 1939. Slováci dokázali svoju politickú vyspelosť. Ešte dlho pred koncom vojny na povstaleckom území v strede Slovenska bola vyhlásená Československá republika. Vo vyhlásení Slovenskej národnej rady v Ľanскеj Bystrici z 1. septembra 1944 stojí: Sme za bratrské spolužitie s českým národom v novej Československej republike...

Už samotné tieto slova potvrdzujú, že na slovenskej strane bola uprimná vôľa, a vôľa je viac ako všetky záväzky a zmluvy. Týmto vyhlásením nebola nijako narušená československá jednota. Naopak jej základy boli zosílené. Národná jednota bola nahradená životnou jednotou s ktorou sú oba národy na seba viazané. Slovenský básnik Martin Rázus povedal o diele Masarykovom: "V českom a slovenskom národe je dielom živým. Zachovať ho a zdokonaľiť je vysokou úlohou nás i budúcných".

Koniec vojny priniesol Čechom a Slovákom na krátky čas slobodu. Naši bratia Podkarpatskí Rusíni, ktorý boli so svojim územím súčasťou Masarykovej republiky, sa už oslobodenia podľa ich predstáv nedožili. S našim oslobodením prišiel tiež nový komunistický uzurpátor, ktorý vo februári 1948 pozabívil naše národy slobody. Keď v našom srdci chováme nádej na oslobodenie z komunistického jarma, tak súčasne myslíme na Masaryka, ktorý prvý bojoval so svojimi legiami proti tejto ideológii, a bol to on, čo prvý oboznamoval spolu so Štefanikom svet o neľudských metódach komunizmu.

Keď oslavujeme Masaryka, súčasne spomíname veľkého amerického demokrata prezidenta W. Wilsona, lebo bez jeho pomoci nikdy by sa Masarykovo dielo neuskutočnilo. V Masarykovej republike bola vyjadrená vďaka prez. W. Wilsonovi tým, že význačné budovy a ulice boli pomenované jeho menom k večnej sláve. V každej triede vo všetkých školách visel vedľa Masarykovho obrazu tiež obraz Wilsonov. Tu vo Washingtone demokratickí Slováci a Česi na počesť tohto veľkého amerického prezidenta založili Wilsonov klub.

Záverom by som zdôraznil: Masaryk je večnou studnou nádejí, ktorého ideje sú dnes modernejšie ako za jeho života. Nové oslobodenie Čechov a Slovákov sa bude diať pod jeho zástavou, pod ktorú sa hrdo a oddane hlásime.

o o o o o o

- oo V KL. VÍRNÍ SOUTĚŽI P. I. Čajkovského v Moskve udelila jury prvú cenu sovětskému pianistovi Michailu Pletněvovi. Na druhém místě se umístil Francouz Pascal Devoyon ex aequo s kanadským umělcem André Laplante. S hodnocením jury velká většina publika nesouhlasila. "To je skandál!" bylo slyšet z hlediště, které projevilo sympatie oběma zahraničním hudebníkům.

SVAZ ČESKOSLOVENSKÝCH SPOLKŮ VE ŠVÝCARSKU pořádá 29. října v 10 hodin v aule gymnasia v Cacilienstrasse 1. v Curychu

SLAVNOSTNÍ MATINÉ

k 60. výročí vzniku Československé republiky. Slavnostním řečníkem je Dr. Rudolf Ströbinger z Kolína n. R.. Bohatý kulturní pořad.

Švýcarská skupina SVU pořádá u příležitosti 60. výročí založení ČSR na UNIVERSITĚ V ŽENEVĚ /UNI II/

MEZINÁRODNÍ DISKUSÍ KOLEM KULATÉHO STOLU

Mezi pozvanými jsou P. Emmanuel, E. Ionesco, D. de Rougemont, F. Bondy, P. Tigris, M. Besset, G. Cottier, J. Freymond, Jeanne Hersche, W. Hofer, B. Dorival, H. Ehret. Začátek 14,30 konec v 18,30. Setkání uvede profesor Dr. Mojmír Vaněk.

ČSKP zve krajany i letos do Winterthuru na

MIKULÁŠSKOU TANEČNÍ ZÁBAVU

Sobota 9. prosince - Hotel Volkshaus u nádraží - Reservace od 13. listopadu večer po 19hod - 052/295923 nebo 273917

NA KOCÁBKÁCH PŘES SVĚTOVÉ OCEÁNY.

"Devítimetrový vor z dutých ocelových trubek přeplul za 82 dní Atlantický oceán z Maroka na ostrov Trinidad". mohli jsme zcela nedávno číst ve světovém tisku. "Jeho tříčlenná posádka, dva Belgičané a jeden Maročan, během plavby, dlouhé přibližně 4500 km, zkoumala zamoření oceánu. Patronát nad plavbou převzala OSN..."

Podobné pokusy o zdolání Atlantiku, Pacifiku a Indického oceánu z jednoho břehu na druhý, na palubě úmyslně primitivních, a snad by se dalo říci "bláznivých" plavidel, v malých skupinách i odvážnými jednotlivci, se v posledních letech množí, jakoby vzdálenost, vlny, bouře, samota a jiná nebezpečí moře ani neexistovala! Témto zdánlivě anebo skutečně bezhlavým kouskům, motivovaným jednou vědeckými zřeteli, jindy touhou po mimořádném sportovním výkonu, předcházela řada obdobných pokusů prvních odvážlivců. A právě letos si připomínáme kulatá výročí některých z nich; zmíníme se o třech významných precedentech...

Německý námořní kapitán z Hamburku Franz Romer prožil na moři hotové peklo; jako první na světě totiž přeplul tropický Atlantik na obyčejném kajaku. Bylo to plavidlo s dřevěným žebrovím, potažené nepromokavým plátnem, tak malé a těsné, že se v něm Romer nemohl ani postavit, ani natáhnout, ani ukrýt. Sledoval vědecký cíl: chtěl prakticky dokázat, že na moři lze přežít i na miniaturním plavidle s nepatrnými zásobami potravin a sladké vody. Na "Deutscher Sport", tak se totiž vrátil kajak jmenoval, vyplul 7. dubna 1928 - tedy před padesáti lety - z portugalského Sao Vicente na Kanárské ostrovy a odtud k americkým břehům. Plavba byla strašlivou odyseou; kajak nabíral vodu, Romerovo tělo ustavičně rozežírala sůl a na pokožce vyskočily mokvající vředy; horní polovina těla se naproti tomu smažila v tropickém slunci, div že Romer nezešílel. Tři měsíce nepozřel nic teplého. V bouřích se stalo plavidlo hříčkou vln. Plavec si nemohl ani na okamžik pořádně zdřímnout. "Jednou jsem musel čtyři dny a čtyři noci beze spánku kormidlovat, aby mě nezatopily vlny, které se valily odzadu", napsal. "Ocítl jsem se na hranici, kde se potřeba spánku stává otázkou života či smrti... Vymyslel jsem to tak, že mezi dvěma hřebeny vln jsem "spal" a na vrcholu vln jsem se "probouzel". Čtyři pět vteřin a dvě. A tak do nekonečna..." Tři měsíce strašlivého kýmacení, tři měsíce tření impregnovaného plátna o hladinu. Tři měsíce nejistoty, strachu, který mimo jiné naháněly i velryby, mečouni a žraloci. 31. srpna 1928 Romer zakotvil, podobaje se "plovoucí mumii", jak sám napsal, u břehu Panenských ostrovů. Na nábreží se zhroutil a do nemocnice ho museli odnést; spal pak nepřetržitě 48 hodin.... Guverner ostrovů odevzdal Romerovi vyznamenání, určené původně pro letce Lindberga, který jako první překonal Atlantik - v letadle. Romer se zotavil a podstoupil další plavbu: z Panenských ostrovů do New Yorku. Odvážného kapitána ani jeho kajak "Deutscher Sport" však už nikdo nikdy nespátřil...

30. června 1948 - tedy před třiceti lety - zakotlivo v Miami podivné plavidlo, indiánské kánoe dlabané z jediného kmene; na palubě byl zpustle vyhlížeující mladý muž, jmenoval se John Schulz a nikdo nechtěl věřit, že se s tou kocábkou dostal do Miami až z Jižní Ameriky! Schulzovi bylo 18 let když se rozhodl pro doslova bláznivý kousek; od Indiánů v Peru koupil za 4 a půl dolaru kánoe, plavil se pak po řece Napo a po Amazonce od Iquitos po ústí největší řeky světa. Až na jedno překocení, při kterém ho pokousaly dravé piranhy, doplul za čtyři měsíce zdárně k cíli; živil se tím, co

prales dal, také masem opic a papoušků. Kanoe "Sea Fever" čili "Mořská horečka", s dvěma stěžni a několika plachtami, si pak razila cestu neklidnými vlnami Karibského moře na sever. Její kapitán i plavčík v jedné osobě, Schulz, který se odvážil na širé moře se skautským kompasem a starým sextantem, trpěl mořskou nemocí. Do kanoe se stále nabírala voda a tak místo spánku ji musel vylévat plechovkou od konzerv; při prudším vlnobití se přivazoval lanem ke stěžni, aby ho moře nesmetlo přes palubu. Tělo se pokrylo vředy a kožními vyrážkami. Na jedné z mělčin antilského pobřeží zachytilo kanoe za korálový útes a Schulz tak tak neztroskotal. Ale k cíli doplnul! Strastiplná plavba z peruánského Iquitos do Miami trvala bezmála jedenáct měsíců.

Za drama "starce a moře" bychom mohli označit námořní odysseu amerického osamělého mořeplavce Williama Willis-e-jeho rodiče prý byli českého původu-který si to rozděl s věkem: bylo mu 61 let, když podnikl obtížnou, dramatickou, ale úspěšnou plavbu na balzovém voru s jednou plachtou přes Tichý oceán...sedm let po Heyerdahlově voru Kon-Tiki, a to z peruánského Callao k Plaveckým ostrovům, v červnu 1954; plavba trvala 115 dní. V r.1963, to bylo Willisovi 70 let, se vydal znovu na moře, na voru přes Tichý oceán, opět z Peru, ale tentokrát až do Austrálie, nějakých 15.000 km. Tento vor, nazvaný příznačně "Age Unlimited"/Věk nerozhoduje/ nebyl z balzy ale z hliníkových soudků, s ocelovým stěžněm a třemi plachtami. Kvůli provalené kyle musel na Plaveckých ostrovech plavbu přerušit, absolvovat operaci, a teprve pak se vydat na další cestu. A po 14 měsících vsutku zakotvil v Austrálii! Podivuhodný stařec s energií mladíka však se nechtěl ani po dovršené sedmdesátce s oceánem rozloučit. Dne 22.června 1968, tedy před deseti lety, to mu bylo pětasedmdesát, se vydal na malém plachetním člunu z USA k břehům Anglie. "Na oceánu nacházím vždy podivuhodný klid a mír", tak vyjádřil Willis své credo o vztahu k moři. "Člověka se tam zmocní prostor, vesmír, ocitá se tvář v tvář svému Stvořiteli. Lidský duch je očištěn, malicherné věci pozbývají význam a kolem lidské bytosti je pouze nekonečnost; tehdy si člověk uvědomuje, jak je vlastně malý a slabý..." Koncem července 1968 potkala Willisův člun sovětská rybářská loď nedaleko Irska; plavidlo bylo prázdné. William Willis, dvojnásobný vítěz nad Tichým oceánem, doplatil životem na "velkou louži", která se prostírá mezi Starým a Novým světem...

Stanislav M. Kříž

+ + + +

00 VASIL BILAK se kdysi vyučil krejčovskému řemeslu u Rolných v Prostějově. Asi s obtížemi, poněvadž do výučního listu mu zkoušející dali pro jistotu vepsat poznámku: "Nepřipouštět na saka". Zřejmě netušili, k čemu všemu jinému bude tenhle nepřiliš šikovný krejčík později připuštěn. To by asi byla jejich poznámka zněla jinak!

00 SPOTŘEBA ALKOHOLICKÝCH NÁPOJŮ V POLSKU stoupla za posledních 10 let o 50% a to z 5 litrů čistého lihu na hlavu v r.1968 na 7,8 litrů v r.1978. Zvýšení konzumace se nejvíce projevuje u mladých od 18 do 24 let. Nejžádanějším nápojem je 45° vodka.

00 NEJSTARŠÍ AMERIKAN CHARLIE SMITH oslavil 136 narozeniny. Přesné datum svého narození neví, pamatuje si však, že trávil ranné dětství v Liberii, byl pak dopraven do Spoj. států a prodán jako otrok 4.července 1854 a tento den, který je současně amer.nár.svátkem, si pak zvolil za "rodný". Z otroctví byl vysvobozen za úřadování prezidenta Abrahama Lincolna.